

วิทยานิพนธ์

ปัจจัยที่มีผลต่อการออมในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

**FACTORS AFFECTING SAVING IN THE COMMERCIAL
BANKING SYSTEM IN THAILAND**

นางสาววิมลรัตน์ ศรีรัตนกุล

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2550

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ปริญญา

เศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ปัจจัยที่ผลต่อการออมในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

Factors Affecting Saving in The Commercial Banking System in Thailand

นามผู้วิจัย นางสาววิมลรัตน์ ศรีรัตนกุล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(อาจารย์วรพจน์ อุดมรัตน์, ศ.ม.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ชลลดา หลวงพิทักษ์, Ph.D.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์จันทร์เพ็ญ จาปะเกษตร, M.B.A.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์จิรพรรณ กุลดิลก, ศ.ม.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อัจคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการออมในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

Factors Affecting Saving in The Commercial Banking System in Thailand

โดย

นางสาววิมลรัตน์ ศรีรัตนกุล

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

พ.ศ. 2550

วิมลรัตน์ ศรีรัตนกุล 2550: ปัจจัยที่มีผลต่อการออมในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย
ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ ประธานกรรมการที่
ปรึกษา: อาจารย์วรพจน์ อุดมรัตน์, ศ.ม. 78 หน้า

ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่สำคัญในการระดมเงินออมจากประชาชน และปล่อยกู้ให้กับผู้ลงทุน ซึ่งบัญชีเงินฝากประจำเป็นบัญชีสำคัญที่ธนาคารพาณิชย์ใช้ในการระดมเงินออมจากประชาชน โดยมุ่งใจด้วยผลตอบแทนที่สูงจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจประชาชนนิยมออมเงินในบัญชีเงินฝากประจำ แต่หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจพฤติกรรมกรรมการออมของประชาชนได้เปลี่ยนแปลงไป มาออมในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์มากขึ้น และออมในบัญชีเงินฝากประจำลดลง ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ ก็เพื่อวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมกรรมการออมของภาคครัวเรือนในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย และศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการออมในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ทั้งประเภทเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำ โดยอาศัยสมการถดถอยเชิงซ้อนแล้วประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2547

ผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมของภาคครัวเรือนพบว่า หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปีพ.ศ. 2540 พฤติกรรมการออมของประชาชน ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยออมเงินในบัญชีเงินฝากประจำ เนื่องจากได้รับผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำในปริมาณที่สูง กลับเปลี่ยนมาออมในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์แทน เนื่องจากหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจผลตอบแทนของอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำลดต่ำลง จึงไม่จูงใจให้ประชาชนออมเงินในบัญชีเงินฝากประจำอีกต่อไป แต่กลับนำเงินมาไว้ในบัญชีออมทรัพย์แทน เพื่อจะได้นำไปลงทุนในด้านอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงต่อไป ส่วนผลการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการออมในระบบธนาคารพาณิชย์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์มากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ รองลงมาคือราคาทองคำแท่ง ตัวแปรหุ่นซึ่งใช้แทนการเปลี่ยนแปลงจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ และส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากประจำมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ รองลงมาคือราคาทองคำแท่ง ดังนั้น หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรดำเนินนโยบายรักษาเสถียรภาพของระดับราคา และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในการออมเงินกับธนาคารพาณิชย์ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์สามารถเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญต่อไป

Vimolrat Srirattanagool 2007: Factors Affecting Saving in The Commercial Banking System in Thailand. Master of Economics, Major Field: Economics. Department of Economics. Thesis Advisor: Mr.Vorapoj Udomratana, M.Econ. 78 Pages.

Commercial banks are financial institutions playing a role in stimulating savings from the public and offering loans to investors. By introducing time deposits, the commercial banks have caught attention from the public because of the high returns in interest rate. Before the economic crisis the public were saving their money in time deposits, but after the crisis the saving behavior of the public gradually changed to saving deposits. This study aimed to examine the saving behavior of the household sector in the banking system in Thailand and, moreover, all economic factors that influence the saving in the banking system (time deposits and saving deposits) will be thoroughly studied and identified. Meanwhile, the quantitative analysis employs the Multiple Linear Regression to estimate the coefficient of how economic factors relates to the time deposits and saving deposits. In both parts of the analysis, this study focus the time series data quarterly from 1993-2004.

The findings of the study revealed that after the crisis in 1997 the majority of saving, which shifted from time deposits to saving deposits resulted from a reduction in interest rates of time deposits. The return of the time deposits was significantly low and no longer appealed to the public. Their money from time deposits was moved to saving deposits instead as they were willing to invest in other alternatives which generated higher rate of returns. The study of the economic factors that affect saving of the commercial banks showed that the most influential factor that affect saving deposits is Gross National Product while the price of gold bars came in second place. Dummy variables which represented of the change in the number of commercial banks' branches and the range of the lowest time deposits interest rate and the highest saving deposits interest rate appeared to be less important. As the most influencing factor that affect time deposits is Gross National Product while the price of gold bars came in second place. The government should implement price stability policy and take care of economic stabilization. In addition, they also should make public confident for saving more money with the commercial banks so the banks can be an important source of fund to develop economic growth of the country.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณอาจารย์วราภรณ์ อุดมรัตน์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา หลวงพิทักษ์ กรรมการวิชาเอก รองศาสตราจารย์ จันทร์เพ็ญ จาปะเกษตร์ กรรมการวิชารอง และอาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ทุกท่าน รวมทั้งอาจารย์ไพโรจน์ ลิมศิริสกุลวงศ์ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้ให้ความรู้และกรุณาให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และญาติพี่น้องทุกท่าน ตลอดจนเพื่อน ๆ ในภาควิชาเศรษฐศาสตร์ รุ่น 12 (M.Econ รุ่น 12) ได้แก่ คุณพริดา ศรีสงค์ คุณจรรยา โต๊ะชา และเพื่อน ๆ ทุกท่าน และเจ้าหน้าที่โครงการปริญญาโท ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ทุกท่านที่ได้เป็นกำลังใจ และคอยให้ความช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ตลอดมาจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

วิมลรัตน์ ศรีรัตนกุล

พฤษภาคม 2550

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
ขอบเขตของการศึกษา	7
วิธีการศึกษา	7
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสาร	9
การตรวจสอบเอกสาร	9
แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา	13
แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา	28
สมมติฐานในการศึกษา	30
บทที่ 3 ปริมาณเงินฝากในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย	32
การขยายตัวของจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์	32
นโยบายในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย	33
ความเคลื่อนไหวของราคาทองคำแท่งในประเทศไทย	39
พฤติกรรมการณ์การออมของภาคครัวเรือนในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย	43
ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อปริมาณเงินฝากในระบบธนาคารพาณิชย์ ในประเทศไทย	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	56
ส่วนที่หนึ่ง	56
ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ ในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย	56
ส่วนที่สอง	59
ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณเงินฝากประจำ ในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย	59
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	64
สรุปผลการศึกษา	64
ข้อเสนอแนะ	65
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	67
ภาคผนวก	69

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การลงทุนและการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของไทย ในช่วงปีพ.ศ. 2530 – พ.ศ. 2548	1
2	เงินรับฝากของสถาบันการเงินประเภทต่าง ๆ ในช่วงปีพ.ศ. 2533 – พ.ศ. 2547	2
3	ปริมาณเงินฝากของภาคครัวเรือนแยกตามบัญชีเงินฝาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 – พ.ศ. 2547	6
4	จำนวนสาขาของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยที่เปิดดำเนินการ ปี พ.ศ. 2527 - พ.ศ. 2547	34
5	ราคาทองคำแท่งตั้งแต่ปีพ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2547	41
6	การเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินฝากออมทรัพย์กับปริมาณเงินฝากประจำ และส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดของเงินฝากประจำกับ อัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากออมทรัพย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2547	44
7	ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ และปริมาณเงินฝากประจำ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2547	46

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
1	สถิติที่สำคัญของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2547	70
2	พันธบัตรรัฐบาลที่ออกจำหน่าย ตั้งแต่ เดือนมกราคม – ธันวาคม ปีพ.ศ. 2545	72
3	ข้อมูลที่ใช้ในแบบจำลอง	73
4	สมการความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์	75
5	สมการความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากประจำ	76
6	สมการความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ซึ่งเป็นสมการที่ได้ตัดตัวแปรหุ่นซึ่งใช้แทนการจำหน่ายพันธบัตรรัฐบาล (พันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติ) ให้กับประชาชนออกไป	77
7	สมการความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากประจำซึ่งเป็นสมการที่ได้ตัดตัวแปรหุ่นซึ่งใช้แทนการจำหน่ายพันธบัตรรัฐบาล (พันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติ) ให้กับประชาชนออกไป	78

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	เงินรับฝากของสถาบันการเงินประเภทต่าง ๆ ในช่วงปีพ.ศ. 2533 – พ.ศ. 2547	3
2	ฟังก์ชันการบริโภคร	18
3	ความสัมพันธ์ระหว่างฟังก์ชันการบริโภครกับฟังก์ชันการออม	20
4	ความต้องการถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอย	23
5	ความต้องการถือเงินเพื่อเก็งกำไร	26
6	ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2547	47
7	ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อปริมาณเงินฝากประจำ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2547	48

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตต้องอาศัยทุน โดยการสะสมทุนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งแหล่งเงินทุนที่สำคัญในประเทศไทยนั้นคือเงินออมและการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ เพื่อใช้ในการลงทุนและเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินสำคัญที่มีหน้าที่ในการระดมเงินออมและปล่อยกู้แก่ผู้ต้องการเงินทุน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ที่ประเทศไทยเริ่มดำเนินนโยบายเปิดเสรีทางการเงิน โดยยอมรับพันธะข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ซึ่งมีการผ่อนคลายการควบคุมด้านการปริวรรตเงินตรา โดยลดข้อจำกัดการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ และทยอยยกเลิกการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยประเภทต่าง ๆ ทำให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศมีการเคลื่อนไหวตามกลไกตลาดได้มากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเปิดเสรีทางการเงิน ซึ่งภายหลังจากการเปิดเสรีทางการเงินแล้ว การลงทุนภายในประเทศมีการขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2539 มีอัตราส่วนของการลงทุนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) สูงถึงร้อยละ 40.7 แต่เมื่อพิจารณาการออมภายในประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ที่มีอัตราร้อยละ 34.3 ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุนสูงถึงร้อยละ 6.4 (ตารางที่ 1) และช่องว่างนี้กลับเพิ่มขึ้นในช่วงปีพ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 7 แต่กลับลดลงเล็กน้อยเหลือเพียงร้อยละ 5.2 ในปีพ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2548

ตารางที่ 1 การลงทุนและการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ(GDP) ของไทยในช่วงปี

พ.ศ. 2530 – พ.ศ. 2548

(หน่วย:ร้อยละต่อปี)

ปี	2530-2534 ^{1/}	2535-2539 ^{2/}	2540-2544 ^{3/}	2545-2548 ^{4/}
การลงทุนต่อ GDP	35.9	40.7	24.3	25.9
การออมต่อ GDP	31.3	34.3	31.3	31.1
ช่องว่างของการออมและการลงทุน	-4.6	-6.4	7.0	5.2

ที่มา: ^{1/3/} ธนาคารแห่งประเทศไทย (2548)

^{4/} บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด (2548)

ตารางที่ 2 เงินรับฝากของสถาบันการเงินประเภทต่าง ๆ ในช่วงปีพ.ศ. 2533 – พ.ศ. 2547

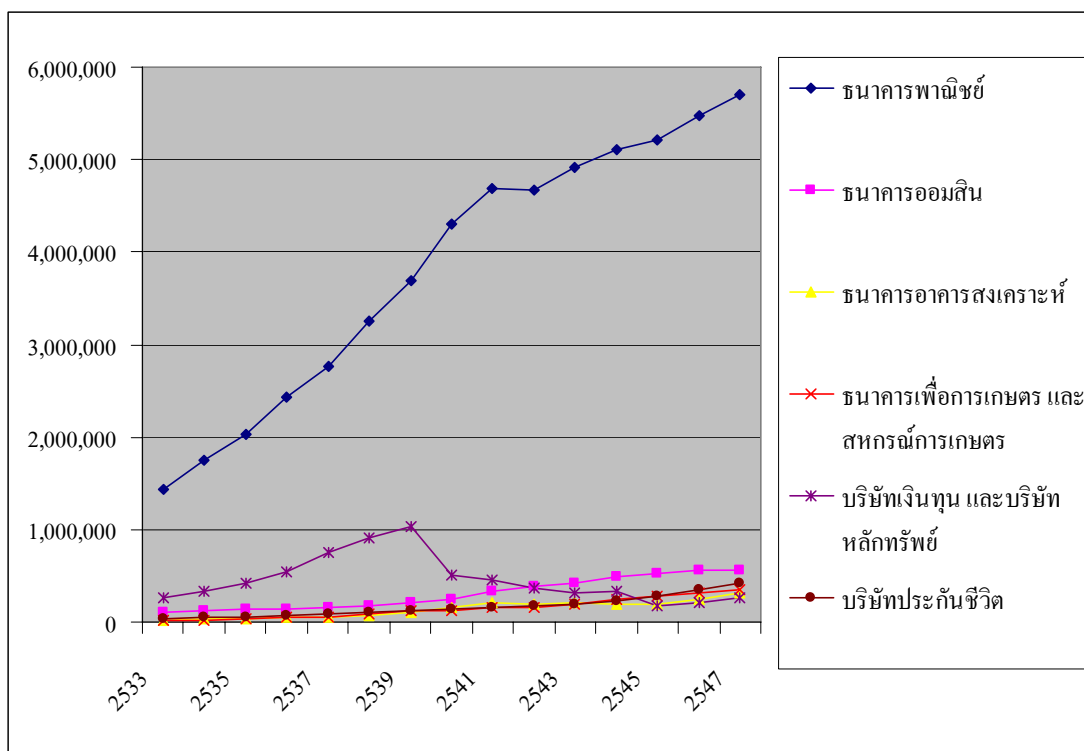
(หน่วย: ล้านบาท)

ปี พ.ศ. (สิ้นงวด 30 ธ.ค.)	ธนาคารพาณิชย์	ธนาคารออมสิน	ธนาคารอาคารสงเคราะห์	ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร	บริษัทเงินทุน และบริษัทหลักทรัพย์	บริษัทประกันชีวิต
2533	1,440,809	112,827	26,206	17,978	260,091	36,759
2534	1,751,472	120,553	33,784	24,728	337,661	44,867
2535	2,035,076	131,288	38,255	33,473	415,393	55,671
2536	2,427,289	143,563	47,348	43,882	541,997	67,417
2537	2,760,935	158,083	56,459	60,516	747,450	82,502
2538	3,249,978	182,082	72,299	82,658	914,567	99,084
2539	3,683,100	208,753	101,793	118,417	1,040,075	117,445
2540	4,308,697	246,809	155,915	123,721	505,612	139,655
2541	4,688,356	334,001	206,895	148,986	462,250	154,099
2542	4,672,127	377,682	186,942	158,095	359,825	166,336
2543	4,912,942	422,417	213,840	196,400	308,343	196,853
2544	5,109,973	483,272	193,423	242,291	328,777	233,716
2545	5,221,476	522,542	192,969	274,653	168,162	276,895
2546	5,472,819	554,175	239,371	306,860	202,850	345,522

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาการออมในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2533 – พ.ศ. 2539 พบว่ามีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 31.3 ในปี พ.ศ. 2530 – พ.ศ. 2534 เป็นร้อยละ 40.7 ในปี พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2539 เนื่องจากสถาบันการเงินหลายแห่งได้ทำการระดมเงินออมเพื่อให้สอดคล้องกับการขยายตัวของการลงทุนภายในประเทศ ซึ่งธนาคารพาณิชย์เป็นแหล่งระดมเงินออมที่มีปริมาณเงินออมสูงสุด จากตารางที่ 2 จะพบว่าปริมาณเงินฝากแยกตามบัญชีเงินฝากแต่ละประเภท ในช่วงปีพ.ศ. 2533 – พ.ศ. 2539 ปริมาณเงินฝากรวมมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปริมาณเงินฝากประจำ ซึ่งสัดส่วนเงินฝากประจำต่อเงินฝากรวมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 71.06 ในปี พ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 78.48 ในปีพ.ศ. 2539 ส่วนปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ มีสัดส่วนที่ลดลงจากร้อยละ 27.45 เหลือร้อยละ 20.46 ในปี พ.ศ. 2539 จากสัดส่วนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประชาชนนิยมออมเงินในบัญชีเงินฝากประจำมากกว่าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ (ภาพที่ 1)

หน่วย : ล้านบาท

ภาพที่ 1 เงินรับฝากของสถาบันการเงินประเภทต่าง ๆ ในช่วงปีพ.ศ. 2533 – พ.ศ. 2547

ที่มา: จากตารางที่ 2

แต่หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ธนาคารพาณิชย์ไทยประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน และปัญหาการค้างชำระหนี้ต่างประเทศ เนื่องจากเจ้าหนี้เงินกู้ต่างประเทศเร่งการชำระหนี้คืน รวมทั้งช่วงที่ผ่านมาค่าเงินบาทไทยเทียบกับดอลลาร์สหรัฐมีค่าสูงกว่าอัตราที่รัฐบาลกำหนด ตลอดจนปัญหาการขาดดุลการชำระเงินของไทยและการโจมตีค่าเงินบาท รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 แทนระบบตะกร้าเงิน และขอรับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2540 ในช่วงนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายการเงินอย่างเข้มงวด เพื่อชะลอการเร่งตัวของอัตราเงินเฟ้อและการอ่อนตัวของค่าเงินบาท ปัญหาอีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นกับธนาคารพาณิชย์ก็คือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ค้างอยู่ในอัตราที่สูง เนื่องจากในช่วงที่เศรษฐกิจเจริญเติบโตธนาคารพาณิชย์ได้มีการพิจารณาการปล่อยสินเชื่ออย่างรอบคอบ เมื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ กอปรกับการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการต่าง ๆ ในการเสริมความมั่นคงให้แก่ธนาคารพาณิชย์ เช่น การเพิ่มทุน เกณฑ์การตั้งสำรองหนี้ที่เข้มงวดขึ้น ส่งผลให้การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ประสบภาวะขาดทุน ทำให้ธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กบางแห่งได้ปิดกิจการไป เช่น ธนาคารศรีนคร ธนาคารแหลมทอง และธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ เป็นต้น รวมทั้งการปิดตัวของบริษัทหลักทรัพย์ 58 แห่ง เนื่องจากเงินที่ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่ เป็นเงินที่บริษัทหลักทรัพย์กู้ยืมแล้วนำมาให้ลูกค้ากู้ยืมต่อเพื่อลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงเข้ามาแทรกแซง โดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากเฉลี่ยโดยอิงกับธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ 5 แห่ง ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา และธนาคารกรุงไทย เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน

จากการที่ธนาคารพาณิชย์และบริษัทหลักทรัพย์หลายแห่งได้ปิดกิจการไป ส่งผลให้มีการโยกย้ายเงินออกจากรัฐพาณิชย์ บริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์เหล่านั้นไปยังธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ทำให้ปริมาณเงินฝากในบริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์ มีปริมาณที่ลดลงอย่างรวดเร็วจาก 1,040,075 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2539 เหลือเพียง 505,612 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2540 ในขณะที่ปริมาณเงินฝากของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 3,683,100 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2539 เป็น 4,308,697 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2540 (ตารางที่ 2) แม้ว่าปริมาณเงินฝากที่สถาบันการเงินยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ปริมาณเงินฝากในบริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์กลับลดลงเรื่อย ๆ ดังจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2547 ธนาคารพาณิชย์มีปริมาณเงินฝากรวม 5,699,696 ล้านบาท แต่บริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์มีปริมาณเงินฝากลดลงเหลือเพียง 253,740 ล้านบาท และเมื่อพิจารณาบัญชีเงินฝากของภาคครัวเรือนแต่ละประเภทพบว่าปริมาณเงินฝากประจำปี

พ.ศ. 2540 เพิ่มขึ้นถึง 2,536,816 ล้านบาท โดยคิดเป็นสัดส่วนเงินฝากประจำต่อเงินฝากรวมสูงถึงร้อยละ 82.87 ส่วนปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ลดลงจาก 540,615 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2539 เหลือเพียง 502,198 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2540 (ตารางที่ 3)

จากผลของวิกฤตเศรษฐกิจตลอดจนนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องสูง ธนาคารพาณิชย์จึงจำเป็นต้องลดอัตราดอกเบี้ยลง ซึ่งสอดคล้องกับการลดลงของอัตราดอกเบี้ยในตลาดโลก ถึงแม้ว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากจะลดลง แต่ปริมาณเงินฝากรวมยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พฤติกรรมการออมในระบบธนาคารพาณิชย์ไทยเปลี่ยนไป จากเดิมที่เคยออมในบัญชีเงินฝากประจำ เปลี่ยนไปออมในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์มากขึ้น จะเห็นได้จากปริมาณเงินฝากประจำที่ลดลงจาก 2,683,247 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2542 เหลือ 2,314,319 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเมื่อคิดเป็นสัดส่วนของเงินฝากประจำต่อเงินฝากรวมมีอัตราที่ลดลงอย่างมาก จากอัตราร้อยละ 80.80 ในปี พ.ศ. 2542 เหลือเพียงร้อยละ 58.00 ในปี พ.ศ. 2547 ส่วนปริมาณเงินฝากออมทรัพย์มีปริมาณที่เพิ่มขึ้น จาก 614,001 ในปี พ.ศ. 2542 เป็น 1,633,475 ในปี พ.ศ. 2547 เมื่อคิดเป็นสัดส่วนเงินฝากออมทรัพย์ต่อเงินฝากรวมพบว่า มีอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากร้อยละ 18.49 ในปี พ.ศ. 2542 เป็นร้อยละ 40.94 ในปี พ.ศ. 2547

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ปริมาณเงินฝากของภาคครัวเรือนในระบบธนาคารพาณิชย์มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากจะลดลงก็ตาม ซึ่งเมื่อพิจารณาเงินฝากแต่ละประเภทพบว่า ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่ปริมาณเงินฝากประจำกลับลดลงอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ที่ประชาชนนิยมออมเงินในบัญชีเงินฝากประจำมากกว่าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่น่าศึกษาถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยดังกล่าว ตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยทั้งเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ตารางที่ 3 ปริมาณเงินฝากของภาคครัวเรือนแยกตามบัญชีเงินฝาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 – พ.ศ. 2547

(หน่วย: ล้านบาท)

ปี พ.ศ. (สิ้นงวด 30 ธ.ค.)	เงินฝากรวม	เงินฝากกระแสรายวัน	สัดส่วนเงินฝากกระแสรายวันต่อเงินฝากรวม (ร้อยละ)	เงินฝากออมทรัพย์	สัดส่วนเงินฝากออมทรัพย์ต่อเงินฝากรวม (ร้อยละ)	เงินฝากประจำ	สัดส่วนเงินฝากประจำต่อเงินฝากรวม (ร้อยละ)
2533	1,148,778	17,129	1.49	315,308	27.45	816,342	71.06
2534	1,332,146	20,005	1.50	336,854	25.29	975,287	73.21
2535	1,552,151	21,713	1.40	386,941	24.93	1,143,497	73.67
2536	1,774,574	15,035	0.85	475,176	26.78	1,284,363	72.38
2537	1,995,134	27,310	1.37	516,354	25.88	1,451,470	72.75
2538	2,372,232	27,546	1.16	529,231	22.31	1,815,455	76.53
2539	2,642,854	28,095	1.06	540,615	20.46	2,074,144	78.48
2540	3,061,092	22,078	0.72	502,198	16.41	2,536,816	82.87
2541	3,337,832	28,382	0.85	505,201	15.14	2,804,249	84.01
2542	3,320,910	23,662	0.71	614,001	18.49	2,683,247	80.80
2543	3,528,911	29,061	0.82	802,961	22.75	2,696,889	76.42
2544	3,720,026	35,211	0.95	951,745	25.58	2,733,070	73.47
2545	3,769,561	40,021	1.06	1,129,895	29.97	2,599,645	68.96
2546	3,894,437	53,976	1.39	1,424,874	36.59	2,415,587	62.03

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการออมในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยทั้งเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำ ตั้งแต่ช่วงไตรมาสที่ 1 ปีพ.ศ. 2536- ไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2547

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การทราบถึงพฤติกรรมกรรมการออมของภาคครัวเรือนในระบบธนาคารพาณิชย์ และปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการออมเงินของประชาชนในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์แก่ธนาคารพาณิชย์ในการดำเนินนโยบายให้สอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจในการระดมเงินออมภาคครัวเรือนต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาจะใช้ข้อมูลรายไตรมาสตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 – พ.ศ. 2547 เนื่องจากปีพ.ศ. 2536 เป็นปีที่นโยบายการยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารแห่งประเทศไทยมีผลโดยสมบูรณ์ สำหรับการศึกษปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากในระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ปริมาณเงินฝากที่นำมาศึกษาในครั้งนี้เป็นปริมาณเงินฝากของภาคครัวเรือนในระบบธนาคารพาณิชย์ ทั้งบัญชีเงินฝากออมทรัพย์และบัญชีเงินฝากประจำ ทั้งนี้เพราะบัญชีเงินฝากออมทรัพย์และบัญชีเงินฝากประจำมีความแตกต่างกันในส่วนเงื่อนไขของระยะเวลาในการไถ่ถอน และเป็นบัญชีเงินฝากที่ภาคครัวเรือนส่วนใหญ่นิยมเปิดบัญชีทั้งสองนี้ เพื่อการออมทรัพย์ในระบบธนาคารพาณิชย์ ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งการศึกษออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ในระบบธนาคารพาณิชย์ และปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากประจำในระบบธนาคารพาณิชย์ เพื่อที่จะศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีต่อการออมในระบบธนาคารพาณิชย์ในช่วงเวลาดังกล่าว และธนาคารพาณิชย์ที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะธนาคารพาณิชย์ของไทย ไม่รวมสาขาธนาคารพาณิชย์ของต่างประเทศในประเทศไทย

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ประเภทข้อมูลอนุกรมเวลา (Time series data) โดยเก็บรวบรวมจากเอกสารข้อมูลทางสถิติที่หน่วยงานต่าง ๆ รวบรวมไว้ เช่น

ธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานเศรษฐกิจรายเดือนของธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคารพาณิชย์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนในระบบธนาคารพาณิชย์ อันเป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของการศึกษา โดยใช้สถิติขั้นพื้นฐาน เช่น การวิเคราะห์แจกแจงเป็นร้อยละจากข้อมูลสถิติที่รวบรวมจาก ธนาคารแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) เป็นการศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการออมในระบบธนาคารพาณิชย์ ทั้งเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำ ตั้งแต่ช่วงไตรมาสที่ 1 ปีพ.ศ. 2536 - ไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2547 อันเป็นวัตถุประสงค์ข้อ 2 ของการศึกษาโดยอาศัยวิธีการทางสถิติสร้างสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple linear regression) เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในสมการ พร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพของสมการกับความเหมาะสมกับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา